

ข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๐
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะตรี

สอบวันอาทิตย์ที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๑๐ ข้อ รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. คำประณามและปฏินุญยานั้น เมื่อจำแนกโดยบทสามัญแล้วมีเท่าไร คืออะไรบ้าง แสดงมาพร้อมความหมายพอได้ความ ?
๒. ก.สมปยุตต์ มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง จงแปลด้วย
ข.ปรมัตถสัจจะ มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง แสดงมาพร้อมความหมาย
ค.อกุศลจิต หมายความว่าอย่างไร และมีกี่ประเภท คือ อะไรบ้าง
๓. จงแสดงบาลีและคำแปลในจิตดังต่อไปนี้
ก.โลภมูลจิตดวงที่ ๑ ข. โมหมูลจิต ๒ ค.อเหตุกกริยาจิต ๓ ง. จตุตถมานจิต ๑๑
๔. ก. ให้จำแนกอกุศลจิต ๑๒ โดยเวทนาเภทนัย สัมปโยคเภทนัย สังขารเภทนัย
ข. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่างสุขสหคตจิต กับ โสมนัสสหคตจิต และทุกขสหคตจิต กับ โทมนัสสหคตจิต
๕. ให้แสดงลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก และยกหลักฐานบาลีด้วย ? (ไม่ต้องแปล)
๖. ก. วิตกเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง
ข. วิจารเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง
ค. ปีติเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง
ง. ฉันทเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง
จ. ศรัทธาเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง
๗. จงแสดงสังคหัย ในจิตดังต่อไปนี้มาคู่ว่ามีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง
ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๒ ข. โทสมูลจิตดวงที่ ๒ ค. มหากุศลจิตดวงที่ ๓
ง. ทุติยมานจิต ๓ จ. ทุติยมานจิต ๑๑
๘. จงแสดงคาถารูปปรมัตถ์ พร้อมคำแปล ?
๙. ให้บอกความหมาย พร้อมมอรรถธรรมของรูปดังต่อไปนี้
ก. กัมมชรูป ข. จิตตชรูป ค. จักขุทสกกลาป
ง. ชีวิตนวกกลาป จ. สัททนวกกลาป ฉ. กายวิญญูติลหุตาทิวาทสกกลาป
ข. วจีวิญญูติสัททลหุตาทิวาทสกกลาป
๑๐. ก. ให้แปลคุณบทของพระนิพพาน ดังต่อไปนี้ ปทํ อจฺจุตํ อจฺจนตํ อสงฺขตํ อนฺุตตรํ
ข. พระนิพพานเมื่อว่าโดยสภาวะลักษณะแล้ว มีเท่าไร คือ อะไรบ้าง จงแสดงมาดู

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อสอบสัมภาษณ์พระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๐
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะตรี

สอบวันจันทร์ที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๕ ข้อ

๒๕ คะแนน

เวลา ๑๕ นาที

๑. ก. สัทธรรมมีกี่อย่างคืออะไรบ้าง บอกความหมายด้วย

ข. จิตเมื่อว่าโดยสรุปลแล้วมีเท่าไร คืออะไรบ้าง

ตอบ ก. สัทธรรม มี ๓ อย่างคือ

๑. ปริยัติสัทธรรม ได้แก่ พระบาลี และอรรถกถา

๒. ปฏิบัติสัทธรรม ได้แก่ การรักษาศีล การถืออุตุงค์ การเจริญสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน

๓. ปฏิเวธสัทธรรม ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน ฌาน อภิญญา

ข. จิตเมื่อว่าโดยสรุปลแล้วมี ๓ ประการคือ

๑. มีการรับอารมณ์อยู่เสมอ

๒. เป็นเหตุให้เจตสิกทั้งหลายรู้อารมณ์ได้คล้าย ๆ กับผู้นำ

๓. ทำให้สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตวิจิตรพิสดาร

๒. ก. โสภณจิตที่เป็นอุเบกขาด้วย วิปยุตต์ด้วย สสังขาริกด้วย มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ข. ในบรรดาผาจิต ๖๗ นั้น เป็นกุศลชาติเท่าใด เป็นวิปากชาติเท่าใด เป็นกิริยาชาติเท่าใด ?

ค. คำว่า “อนิยตโยคีเจตสิก” หมายความว่าอย่างไร มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. มี ๓ ดวงคือ มหากุศลจิตดวงที่ ๘ มหาวิปากจิตดวงที่ ๘ มหากิริยาจิตดวงที่ ๘

ข. เป็นกุศลชาติ ๒๙ เป็นวิปากชาติ ๒๙ เป็นกิริยาชาติ ๙

ค. หมายความว่า เจตสิกที่ประกอบได้ไม่แน่นอน มี ๑๑ ดวงคือ มานะ, อิสสา, มัจฉริยะ, กุกกุจจะ, ถีนะ, มิตตะ, วิตติ ๓, อัปมัญญา ๒

๓. ก. เจตสิกที่ประกอบในอกุศลจิตได้ทั้งหมดนั้น มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ข. ปกิณณกเจตสิก มีกี่ดวง คืออะไรบ้าง และดวงไหนไม่ประกอบกับโมหมูลจิต ๒ ?

ค. ในอเหตุกจิต ๑๘ ดวงนั้น จิตดวงไหนมีเจตสิกประกอบมากที่สุด

และดวงไหนมีเจตสิกประกอบน้อยที่สุด ?

ตอบ ก. มี ๑๔ ดวงคือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ วิตกเจตสิก วิจารเจตสิก วิริยเจตสิก โมจตุกเจตสิก ๔

ข. มี ๖ ดวงคือ วิตก วิจาร อธิโมกข์ วิริยะ ปิตี ฉันทะ ปิตี และฉันทะ ไม่ประกอบกับโมหมูลจิต

๒

ค. ในอเหตุกจิต ๑๘ ดวงนั้น

จิตดวงที่มีเจตสิกประกอบมากที่สุด คือ หลติอุปาทจิต ๑

จิตดวงที่มีเจตสิกประกอบน้อยที่สุด คือ ทวิปัญญวิญญาณจิต ๑๐

๔. ก. สุขุมรูป หมายความว่าอย่างไร มีเท่าไร คืออะไรบ้าง

ข. จงแสดงอตุขรูป ๔ อย่างมาดู

ตอบ ก. สุขุมรูป หมายความว่า รูปละเอียด หมายถึง รูปที่ไม่ปรากฏชัด มี ๑๖ ได้แก่ อาโป ๑ ภาวรูป ๒ หทยรูป ๑ ชีวิตรูป ๑ อาหารรูป ๑ ปริณหารูป ๑ วิญญูติรูป ๒ วิการรูป ๓ ลักขณรูป ๔

ข. อตุขรูป ๔ อย่างคือ

๑. กัมมปัจจัยอตุขรูป รูปที่เกิดขึ้นจากอตุมิกกรรมเป็นสมุฏฐาน

- ๒ จิตตปัจจัยอุตฺตรูป รูปที่เกิดจากอุตฺตมิจิตเป็นสมุฏฐาน
- ๓. อุตฺตปัจจัยอุตฺตรูป รูปที่เกิดจากอุตฺตมียุตฺตเป็นสมุฏฐาน
- ๔. อาหารปัจจัยอุตฺตรูป รูปที่เกิดจากอุตฺตมียอาหารเป็นสมุฏฐาน

๕. ก. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่างสอุปาทิเสสนิพพาน กับ อนุปาทิเสสนิพพาน
และจงจำแนกนิพพานทั้ง ๒ อย่างนี้โดยบุคคล ?

ข. คำว่า “อุปาทิ” มีในบทว่า สอุปาทิเสสนิพพานนั้น องค์ธรรมได้แก่อะไร จัดเป็นชั้นใดได้เท่าไร ?

ตอบ ก. สอุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่เป็นไปกับกับชั้น ๕ คือวิบากและกัมมชรูปที่เหลือจากกิเลสทั้งหลาย เมื่อว่าโดยบุคคล ก็ได้แก่พระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่

อนุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่ไม่มีชั้น ๕ คือวิบากและกัมมชรูปที่เหลืออยู่ เมื่อว่าโดยบุคคล ก็ได้แก่พระอรหันต์ที่ปรินิพพานแล้ว

ข. องค์ธรรมได้แก่ วิบาก และกัมมชรูป จัดเป็นชั้นได้ชั้น ๕

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เฉลยข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๐

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอาภิธรรมิกะตรี

สอบวันเสาร์ที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๑๐ ข้อ

รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. คำประณามและปฏิญญานั้น เมื่อจำแนกโดยบทสามัญแล้วมีเท่าไร คืออะไรบ้าง แสดงมาพร้อมความหมายพอได้ความ ?

ตอบ มี ๖ บท

๑. สมมาสมพุทธิ หมายความว่า ผู้ตรัสรู้ญะยธรรมทั้งปวงตามลำพังพระองค์เองอย่างถูกต้อง ได้แก่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพวกเดียว

๒. อดุลี หมายความว่า หาผู้เปรียบปานมิได้

๓. สสทุมมคณุตตมัม หมายความว่า พร้อมด้วยพระสัทธิธรรม และคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลายซึ่งเป็นผู้อุดม

๔. อภิชาติ หมายความว่า เป็นค่านอบน้อมแด่พระรัตนตรัย

๕. ภาสิสสั หมายความว่า เป็นคำรับรองว่าจะแต่ง

๖. อภิธมฺมตถสฺสคหิ หมายความว่า ตามที่ได้กล่าวคำรับรองว่าจะแตงั้น ก็ได้แก่คัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหปรกณนีเอง

๒. ก. สมပ္ပุตตัม มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง จงแปลด้วย

ข. ปรมัตถสัจจะ มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง แสดงมาพร้อมความหมาย

ค. อกุศลจิต หมายความว่าอย่างไร และมีกี่ประเภท คือ อะไรบ้าง

ตอบ ก.สมပ္ပุตตัม มี ๕ อย่าง คือ

๑. ธิฏฐิตสมပ္ပุตตัม จิตที่ประกอบด้วยทัญญู คือ ความเห็นผิด

๒. ปฏินิสสมပ္ပุตตัม จิตที่ประกอบด้วยโทสะ คือ ความโกรธ

๓. วิจิกิจฉาสมပ္ပุตตัม จิตที่ประกอบด้วยวิจิกิจฉา คือ ความสงสัย

๔. อุทฺธจสมပ္ပุตตัม จิตที่ประกอบด้วยอุทฺธจจะ คือ ความฟุ้งซ่าน

๕. ญาณสมပ္ပุตตัม จิตที่ประกอบด้วยปัญญา คือ ความรู้

ข. ปรมัตถสัจจะ มี ๒ อย่าง คือ

๑. สภาวสัจจะ ธรรมที่เป็นจริงตามสภาวะลักษณะ ได้แก่ กุศลธรรม อกุศลธรรม เป็นต้นที่แสดงไว้ในอภิธรรมปิฎก

๒. อริยสัจจะ ธรรมที่เป็นจริงโดยเฉพาะอริยบุคคลทั้งหลาย ได้แก่ อริยสัจจ ๔ มีทุกขสัจจะ เป็นต้น

ค. อกุศลจิต หมายความว่า จิตที่มีโทษและให้ผลตรงข้ามกับกุศลจิต หรือเป็นจิตที่ประกอบกับอกุศลเจตสิกมี

๓ ประเภท คือ ๑. โลกมูลจิต ๒. โทสมูลจิต ๓. โมหมูลจิต

๓. จงแสดงบาลีและคำแปลในจิตดังต่อไปนี้

ก. โลกมูลจิตดวงที่ ๑

ข. โมหมูลจิต ๒

ค. อเหตุกกริยาจิต ๓

ง. จตฺตถณฺณจิต ๑๑

ตอบ

ก. โสมนสฺสสหคตํ ธิฏฐิตสมပ္ပุตตัม อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยความเห็นผิด

ข. ๑. อุเปกฺขาสหคตํ วิจิกิจฉาสมပ္ပุตตัม

จิตที่เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉยๆ ประกอบด้วยความสงสัย

๒. อุเบกขาสหคตฺ อุทฺทจฺจสมฺปยุตฺตํ

จิตที่เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉยๆ ประกอบด้วยความฟุ้งซ่าน

ค. ๑. อุเบกขาสหคตฺ ปญฺจทวาราวชฺชนจิตฺตํ

จิตที่พิจารณาอารมณ์ทางปัญจทวารที่ดีและไม่ดี เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉย ๆ

๒. อุเบกขาสหคตฺ มโนทวาราวชฺชนจิตฺตํ

จิตที่พิจารณาอารมณ์ทางมโนทวารที่ดีและไม่ดี เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉย ๆ

๓. โสมนสฺสสหคตฺ หลิตฺตูปาทจิตฺตํ

จิตที่ทำให้เกิดการยิ้มของพระอรหันต์ เกิดขึ้นพร้อมด้วยความดีใจ

ง. สุขเอกคฺคตาสหิตํ จตฺตถุณฺณานํ กุสลจิตฺตํ วิปากจิตฺตํ กรียจิตฺตํ จตฺตถุณฺณานํกุสลจิต ๑

วิปากจิต ๑ กรียจิต ๑ ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๒ คือ สุข เอกคฺคตา

สุขเอกคฺคตาสหิตํ จตฺตถุณฺณานํ โสตาปตฺติมคฺคจิตฺตํ สกทาคามิมคฺคจิตฺตํ อนาคามิมคฺคจิตฺตํ
อรหตฺตมคฺคจิตฺตํ จตฺตถุณฺณานํ โสตาปตฺติมรรคจิต ๑ สกทาคามิมรรคจิต ๑ อนาคามิมรรคจิต ๑
อรหตฺตมรรคจิต ๑ ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๒ คือ สุข เอกคฺคตา

สุขเอกคฺคตาสหิตํ จตฺตถุณฺณานํ โสตาปตฺติผลจิตฺตํ สกทาคามิผลจิตฺตํ อนาคามิผลจิตฺตํ
อรหตฺตผลจิตฺตํ จตฺตถุณฺณานํ โสตาปตฺติผลจิต ๑ สกทาคามิผลจิต ๑ อนาคามิผลจิต ๑
อรหตฺตผลจิต ๑ ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๒ คือ สุข เอกคฺคตา

๔. ก. ให้จำแนกกุศลจิต ๑๒ โดยเวทนาเภทนัย สัมปโยคเภทนัย สังขารเภทนัย

ข. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่างสุขสหคตจิต กับ โสมนัสสสหคตจิต และทุกข์สหคตจิต กับ โทมนัสสสหคตจิต

ตอบ ก. จำแนกกุศลจิต ๑๒ โดยเวทนาเภทนัย

โสมนัสสสคตจิต ๔	}	รวมเป็นกุศลจิต ๑๒
โทมนัสสสคตจิต ๒		
อุเบกขาสหคตจิต ๖		
จำแนกกุศลจิต ๑๒ โดย		
สัมมปยุตต์ ๘	}	สัมปโยคเภทนัย คือ
วิปยุตต์ ๔		
จำแนกกุศลจิต ๑๒ โดยสังขารเภทนัย คือ		
อสังขาริก ๗	}	รวมเป็นอกุศลจิต ๑๒
สสังขาริก ๕		

ข. ความแตกต่างกันระหว่าง

สุขสหคตจิตกับโสมนัสสสคตจิต ทุกขสหคตจิตกับโทมนัสสสคตจิตนั้นคือ

สุขสหคตจิต เป็นความสุขทางกาย ทุกขสหคตจิต เป็นความทุกข์ทางกาย

โสมนัสสสคตจิต เป็นความสุขทางใจ โทมนัสสสคตจิต เป็นความทุกข์ทางใจ

๕. ให้แสดงลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก และยกหลักฐานบาลีด้วย ? (ไม่ต้องแปล)

ตอบ แสดงลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก ดังนี้

๑. เอกุปบาท เจตสิกนี้เกิดพร้อมกับจิตเสมอ หมายความว่า เมื่อจิตเกิด เจตสิกก็เกิดขึ้นด้วยกัน
จะว่าจิตเกิดก่อน เจตสิกเกิดทีหลัง หรือเจตสิกเกิดก่อน จิตเกิดทีหลังนั้นไม่ได้
๒. เอกนิโรธ ในทำนองเดียวกัน เมื่อจิตดับ เจตสิกก็ดับด้วยกัน ไม่มีใครดับก่อนหรือดับทีหลัง
๓. เอกาลัมพะ อารมณ์ที่เจตสิกเข้าไปรับอยู่นั้น ก็เป็นอารมณ์เดียวกันกับที่จิตเข้าไปรับนั่นเอง

๔. เอกัตตฤกะ ที่อาศัยเกิดของเจตสิก ก็เป็นชนิดเดียวกันกับที่อาศัยเกิดของจิต เช่น จิตอาศัย
ตาเกิด เจตสิกก็อาศัยตาเกิดด้วย จิตอาศัยหูเกิด เจตสิกก็อาศัยหูเกิดด้วย
จิตอาศัยหัวใจเกิด เจตสิกก็อาศัยหัวใจเกิดด้วย ดังนี้

๖. ก. วิตกเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง
 ข. วิจารเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง
 ค. ปีติเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง
 ง. ฉันทเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง
 จ. ศรัทธาเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง

๑. รูปสมุทเทสนัย หมายถึงการแสดงรูป โดยสังเขป

- ๒. รูปวิภาคนัย หมายถึงการแสดงรูปโดยพิสดาร
- ๓. รูปสมภูฐานนัย หมายถึงการแสดงสมภูฐานของรูป
- ๔. รูปกลาปนัย หมายถึงการแสดงรูปที่เกิดขึ้นเป็นหมวดๆ
- ๕. รูปปวัตติกมนัย หมายถึงการแสดงความเกิดขึ้นพร้อมด้วยความดับของรูปตามลำดับ

๙. ให้ออกความหมาย พร้อมองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้

ก. กัมมชรูป	ข. จิตตชรูป	ค. จักขุทสกกลาป
ง. ชีวิตนวกกลาป	จ. สัททนวกกลาป	ฉ. กายวิญญูติสัททาทิทวาทสกกลาป

๑๐. วจวิญญูติสัททลหุตาติทวาทสกกลาป

- ตอบ** ก. กัมมชรูป หมายถึงว่า รูปที่เกิดจากกรรม มี ๑๘ องค์ธรรมได้แก่ ปสาทรูป ๕ ภาวรูป ๒ หทยรูป ๑ ชีวิตรูป ๑ อวินิพโกชรูป ๘ ปริจเฉทรูป ๑
- ข. จิตตชรูป หมายถึงว่า รูปที่เกิดจากจิต มี ๑๕ องค์ธรรมได้แก่ วิญญูติรูป ๒ สัททารมณ์ ๑ วิการรูป ๓ อวินิพโกชรูป ๘ ปริจเฉทรูป ๑
- ค. จักขุทสกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๑๐ มีจักขุปสาทเป็นประธาน องค์ธรรมได้แก่ อวินิพโกชรูป ๘ ชีวิตรูป ๑ จักขุปสาท ๑
- ง. ชีวิตนวกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๙ มีชีวิตรูปเป็นประธานองค์ธรรมได้แก่ อวินิพโกชรูป ๘ ชีวิตรูป ๑
- จ. สัททนวกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๙ องค์ธรรมได้แก่ อวินิพโกชรูป ๘ สัทท ๑
- ฉ. กายวิญญูติสัททลหุตาติทวาทสกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๑๒ องค์ธรรมได้แก่ อวินิพโกชรูป ๘ กายวิญญูติ ๑ วิการรูป ๓
๑๐. ข. วจวิญญูติสัททลหุตาติเตรสกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๑๓ องค์ธรรมได้แก่ อวินิพโกชรูป ๘ วจวิญญูติ ๑ สัทท ๑ วิการรูป ๓

๑๐. ก. ให้แปลคุณบทของพระนิพพาน ดังต่อไปนี้

ปทํ อจฺจุตํ อจฺจนตํ อสงฺขตํ อนฺุตตรํ

ข. พระนิพพานเมื่อว่าโดยสภาวะลักษณะแล้ว มีเท่าไร คือ อะไรบ้าง จงแสดงมาดู

ตอบ ก. แปลคุณบทของพระนิพพานดังต่อไปนี้

ปทํ แปลว่า ส่วนหนึ่ง

อจฺจุตํ แปลว่า ธรรมที่ไม่ตาย

อจฺจนตํ แปลว่า ธรรมที่ก้าวล่วงขั้น ๕ ที่เป็นอดีต และอนาคต

อสงฺขตํ แปลว่า ธรรมที่ไม่ได้ถูกปรุงแต่งด้วยปัจจัย ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง

อนฺุตตรํ แปลว่า เป็นธรรมที่ประเสริฐ

ข. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยสภาวะลักษณะแล้ว มีอย่างเดียว คือ สันติลักษณะ หมายถึง สงบจากกิเลสและขั้น ๕ ทั้งหลาย

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย